

АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ЗАХВОРЮВАНOSTІ НА ПНЕВМОНІЮ У ДИТЯЧОМУ ВІСЦІ З МЕТОЮ ОПТИМІЗАЦІЇ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ДОПОМОГИ

Ключові слова: захворюваність, смертність, пневмонія, діти

Здоров'я дитячого населення є індикатором здоров'я будь-якої нації. На сьогодні в Україні здоров'я дитячого населення, попри виконання низки державних програм, спрямованих на його збереження, на жаль, погіршується [1–3]. Забезпечення умов для належного формування і розвитку дітей передбачає постійний моніторинг показників їхнього здоров'я, виявлення особливостей і тенденцій стану здоров'я [4].

Загальновізнано, що здоров'я населення значною мірою позначається на демографічних показниках. До переліку показників, які всебічно характеризують стан здоров'я дитячого населення і підлягають динамічному спостереженню та аналізу відносять: захворюваність дітей, поширеність хвороб, їх статево-вікові особливості та смертність [6].

Провідне місце в структурі захворюваності серед дітей України займають респіраторні інфекції. За даними ВООЗ, серед основних причин дитячої смертності гострі респіраторні інфекції, а саме пневмонія, становлять 19% усіх смертей [9]. У структурі дитячої смертності по Україні пневмонія займає 3 місце. За різними даними, частота смерті дітей від позагоспітальної пневмонії становить у середньому 13,1 на 100 тис. дитячого населення. Таким чином, пневмонія є однією з найважливіших медико-соціальних проблем сучасної педіатрії. Тому аналіз захворюваності органів дихання, зокрема на пневмонію, серед дитячого населення Південного регіону України є актуальним.

Метою нашої роботи було вивчення динаміки показників захворюваності (за період 2010–2015 рр.) дитячого населення України та окремо Південного регіону на хвороби органів дихання та пневмонії зокрема.

Матеріали та методи дослідження

Матеріалом дослідження були дані медичної статистики закладів охорони здоров'я України за період 2010–2015 рр. Методи дослідження: інформаційний, статистичний, графічний.

Результати дослідження та обговорення

Для формування дизайну дослідження спочатку проаналізовано сучасну класифікацію пневмоній за міжнародною статистичною класифікацією хвороб (МКХ-10), яка передбачає етіологічний принцип поділу пневмоній. Так, за класом J.12. класифікують вірусні пневмонії, які спричинюють аденовіруси (J.12.0) або інші неуточнені віруси (J.12.8; J.12.9). Серед пневмоній, які спричинюють бактеріальні агенти, виділяють такі класи: пневмонія, спричинена *Streptococcus pneumoniae* (J.13), *Haemophilus influenzae* (J.14), стафілококова (J.15.2), стрептококова групи В (J.15.3), *Escherichia coli* (J.15.4). Окремим класом виділяють атипові пневмонії, які спричинюють внутрішньо-

клітинні збудники (мікоплазми – J.15.6, хламідії – J.16.0), найпростіші (пневмоцисти – J.17.3) та ін. Якщо збудник не уточнений, таку пневмонію класифікують за кодом J.18.

За даними довідника МОЗ «Показники здоров'я населення та використання ресурсів охорони здоров'я в Україні за 2015 рік» [6] для статистичної обробки використовують показники захворюваності на пневмонію за кодами J12–J16 та J18, які стали об'єктом дослідження. Слід зазначити, що недостатня інформативність та значна тривалість мікробіологічних досліджень, поширена практика прийому антибактеріальних препаратів до звернення за медичною допомогою є причиною відсутності етіологічного діагнозу у 50–70% пацієнтів [7]. Офіційні статистичні дані, на жаль, далеко не повністю характеризують епідеміологічну ситуацію щодо пневмонії в Україні та окремих її регіонах. Це пов'язано з тим, що в офіційних статистичних документах наводиться захворюваність за усіма видами пневмонії, включаючи як негоспітальну, так і нозокоміальну пневмонію. Проте показники, що наведені у цих документах, все ж таки дають змогу виявити окремі тенденції, пов'язані з цією патологією [3, 4].

На першому етапі досліджень проведено аналіз показників захворюваності дитячого населення України. За даними державної статистичної звітності за 2015 р. встановлено, що у структурі захворюваності дитячого населення України (0–17 років) переважають хвороби органів дихання (67,1%), наступне місце посідають інфекції шкіри та підшкірної клітковини (5,1%), травми, отруєння та деякі інші наслідки дії зовнішніх причин (3,9%), хвороби органів травлення (3,6%), деякі інфекційні та паразитарні хвороби (3,6%), хвороби ока та придаткового апарату (3,4%), хвороби вуха та соскоподібного відростка (3,1%), на долю інших хвороб припадає менш ніж 2% (рис. 1).

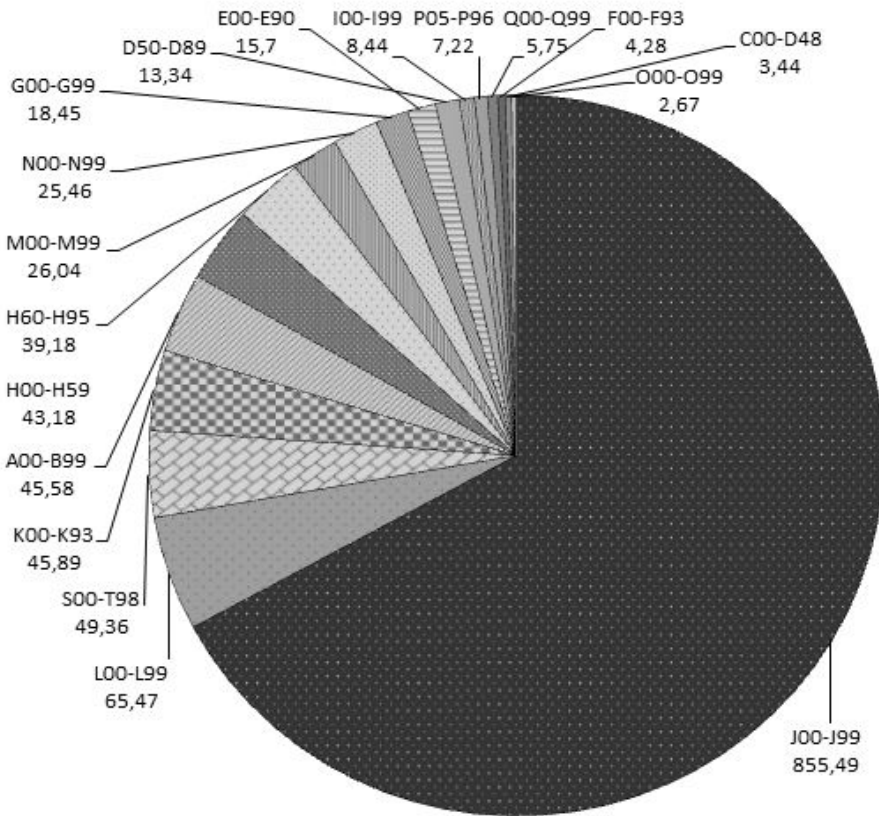

Рис. 1. Структура та рівні захворюваності (на 1000 дітей) за класами хвороб згідно з МКХ-10 серед дітей віком 0–17 років

Таким чином, підтверджується актуальність вивчення структури захворюваності дитячого населення на хвороби органів дихання та пневмонію зокрема.

На наступному етапі проведено ретроспективний статистичний аналіз захворюваності на пневмонію в Україні в цілому та Південному регіоні зокрема (Миколаївській, Одеській та Херсонській областях). Так як показники поширеності (відносний показник зареєстрованих хворих всього) і захворюваності (відносний показник зареєстрованих хворих з діагнозом, встановленим вперше в житті) для будь-яких гострих процесів є ідентичними, то їх розглядають як синоніми.

Встановлено, що у 2015 р. серед всього населення України з усіх вперше зареєстрованих захворювань органів дихання (11 862 012 випадків) на долю пневмонії припадало 203 940 випадків (1,7%), серед них на долю дітей (0–17 років) доводилось 65 411 випадків (близько 32%).

Порівнюючи показники захворюваності на пневмонію за віковим критерієм, слід звернути увагу, що у 2015 р. на долю дітей 0–14 років припадало 59 045 випадків пневмонії (90%), а серед підлітків 15–17 років цей показник становив 6 366 (10%).

Також необхідно зазначити, що на долю дітей (0–17 років), які є міськими жителями, припадало 65,6% (42 881) випадків пневмонії, проте у дітей, мешканців сільських районів, пневмонію спостерігали із частотою 34,4% (22 530 випадків).

Подальший ретроспективний аналіз статистичних показників проведено за період 2010–2015 рр. у вікових категоріях 0–17 років включно. За одержаними результатами виявлено, що динаміка загальної захворюваності дитячого населення на пневмонію має хвилеподібний характер. Найбільш висока захворюваність на пневмонію в Україні за досліджуваний період відмічалась у 2010 р. (таблиця). Потім відбувається поступове зниження захворюваності до 2012 р., найменший показник – у 2012 р., у 2013–2014 рр. знову спостерігається збільшення показника. Починаючи з 2015 р. загальний показник захворюваності на пневмонію знижується, проте не досягає значення найменшого показника, який було зафіксовано у 2012 р.

Т а б л и ц я

Динаміка показників захворюваності на пневмонію у дітей в Україні (2010–2015 рр.)

Показник	Роки					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Абсолютні числа випадків серед дітей 0–17 років	87 992	76 882	66 623	75 040	71 710	65 411
Захворюваність (на 1 000) серед дітей 0–17 років	10,89	9,61	8,36	9,39	9,44	8,59

На наступному етапі дослідження було проведено порівняльний аналіз показників захворюваності на пневмонію за період 2010–2015 рр. по областях Південного регіону України (рис. 2). Виявлено, що показники захворюваності на пневмонію у розрізі областей були представлені досить нерівномірно. Так, лише у Херсонській області цей показник був суттєво вищим за середньостатистичний показник по країні (таблиця). Водночас в Одеській області він виявився дещо нижчим відповідного показника по Україні в цілому. За даними по Миколаївській області, незначне перевищення показника по Україні в цілому було тільки у 2015 р.

Як видно з рис. 2, майже в усіх областях Південного регіону України піки захворюваності на пневмонію припадали на 2009–2010 рр. Так, у Миколаївській області темп приросту захворюваності у 2010 р. порівняно з 2014 р. та 2015 р. становив -39% та -16,5% відповідно. Також у цьому регіоні відмічається зростання показни-

ка захворюваності у 2015 р. порівняно з 2014 р. у 1,4 раза, що характеризується як негативна тенденція. Темп приросту 2009–2015 рр. у Херсонській області виявився близько -24% [3].

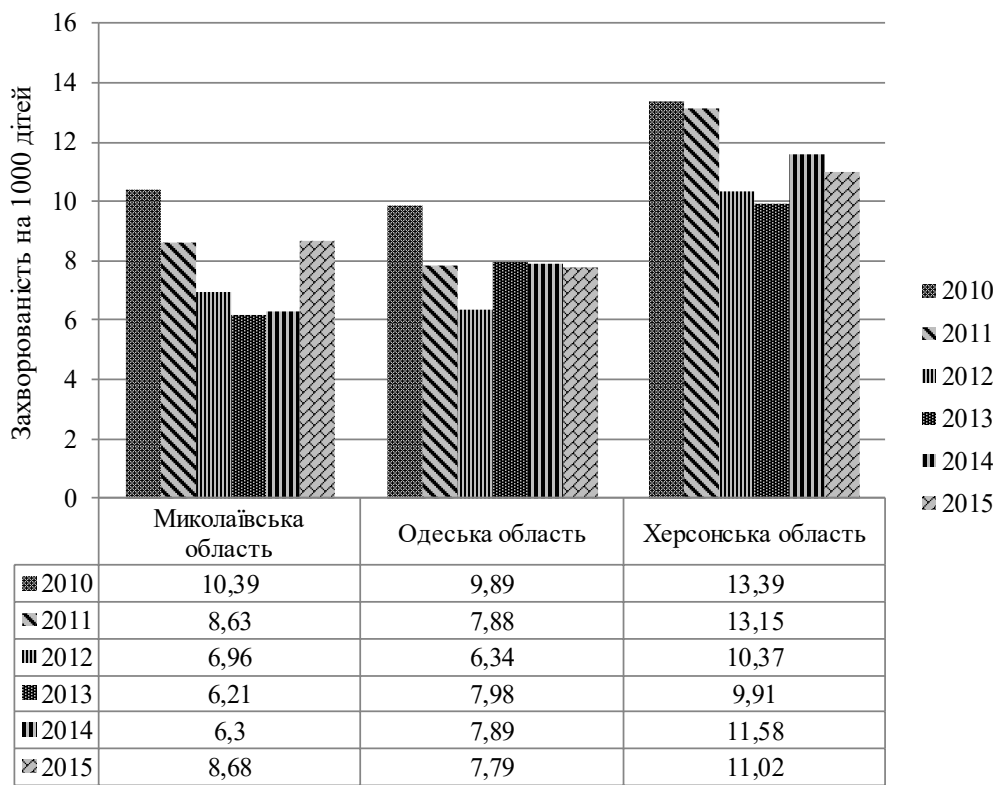

Рис. 2. Захворюваність дитячого населення Південного регіону України на пневмонію у 2010–2015 рр.

Таким чином, високий рівень захворюваності на пневмонію вимагає удосконалення напрямів фармакотерапії пневмонії у дітей, тому наступним етапом було проаналізовано нормативні документи з питань лікування пневмонії у дітей в Україні.

За офіційними даними МОЗ України, напрями фармакотерапії пневмонії у дітей регулюються такими наказами МОЗ України:

- № 18 від 13. 01. 2005 р. «Про затвердження Протоколів надання медичної допомоги дітям за спеціальністю “Дитяча пульмонологія”»;
- № 502 від 28. 12. 2002 р. «Про затвердження Тимчасових нормативів надання медичної допомоги дитячому населенню в умовах амбулаторно-поліклінічних закладів зі спеціальності “Дитяча пульмонологія”»;
- № 191 від 05. 05. 2003 р. «Про затвердження тимчасових державних соціальних нормативів надання медичної допомоги за спеціальністю “загальна практика–сімейна медицина”»;
- № 226 від 27. 07. 1998 р. «Про затвердження Тимчасових галузевих уніфікованих стандартів медичних технологій діагностично-лікувального процесу стаціонарної допомоги дорослому населенню в лікувально-профілактичних закладах України та Тимчасових стандартів обсягів діагностичних досліджень, лікувальних заходів та критерії якості лікування дітей».

У наявних протоколах лікування пневмонії у дітей визначено лише напрями медикаментозної терапії та основні фармакотерапевтичні групи лікарських засобів, але не визначено конкретні переліки препаратів для лікування визначеної категорії хво-

рих. На жаль, у документах відсутні відповідні посилання на систематичні огляди та мета-аналізи тих чи інших діагностичних і терапевтичних заходів, що рекомендуються як стандарти [8].

За цих умов особливої актуальності набуває проведення подальшого фармако-економічного аналізу, який сприятиме раціональному відбору препаратів у межах визначених стандартних підходів та відповідно раціональному використанню ресурсів галузі охорони здоров'я, необхідних для виконання державних гарантій із реалізації фармацевтичної допомоги дітям як найбільш соціально уразливим групам хворих.

Висновки

1. Хвороби органів дихання у дітей займають провідне місце (понад 67%) від загальної структури захворюваності дитячого населення.

2. Упродовж останніх п'яти років показники захворюваності дітей на пневмонію залишаються стабільно високими.

3. Захворюваність на пневмонію характеризується віковими та регіональними відмінностями. Найбільш високі показники (90% випадків) спостерігали у дітей віком 0–14 років та у дітей, які є міськими жителями (понад 65%).

4. За даними аналізу регіональних рівнів показників захворюваності на пневмонію у дітей виявлена негативна тенденція зростання показника захворюваності у Миколаївській області впродовж 2015 р.

5. Аналіз нормативних документів, які регулюють процес фармакотерапії пневмонії у дітей, визначив необхідність уточнення конкретних переліків лікарських засобів.

6. На основі одержаних результатів визначено необхідність проведення подальшого фармако-економічного аналізу фармакотерапії пневмонії у дітей, що сприятиме більш раціональному використанню ресурсів вітчизняної галузі охорони здоров'я.

Список використаної літератури

1. Няньковський С. Л., Яцула М. С., Чикайло М. І., Пасечнюк І. В. Стан здоров'я школярів в Україні // Здоров'я ребенка. – 2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mif-ua.com/archive/article_print/32962

2. Моїсєнко Р. О., Соколовська Я. І., Кульчицька Т. К. та ін. Аналіз та тенденції захворюваності дитячого населення України // Совр. педиатрия. – 2010. – № 3 (31). – С. 13–17.

3. Дудіна О. О., Терещенко А. В. Ситуаційний аналіз стану здоров'я дитячого населення // Вісн. соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. – 2014. – № 2 (60). – С. 49–57.

4. Дзюблик Я. О., Соловійов С. О. Ретроспективний аналіз захворюваності на грип та пневмонії в окремих регіонах України та синергізму між ними // Проблеми екології і медицини. – 2014. – Т. 18, № 3–4. – С. 19–23.

5. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення, санітарно-епідемічну ситуацію та результати діяльності системи охорони здоров'я України. 2014 рік / За ред. *Квіташвілі О.*; МОЗ України, ДУ «УІСД МОЗ України». – К., 2015. – 460 с.

6. Показники здоров'я населення та використання ресурсів охорони здоров'я в Україні за 2015 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://medstat.gov.ua/>

7. Денисюк В. І., Денисюк О. В. Пневмонії: сучасні стандарти діагностики та лікування // Укр. мед. часопис. – 2010. – № 3 (77). – С. 75–80.

8. Жилка К. І., Крижина Н. П. Законодавче та нормативно-правове забезпечення охорони здоров'я дітей в Україні на сучасному етапі реформування галузі // Державне управління – удосконалення та розвиток: електронне наукове фахове видання. – 2012. – № 5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=413>

9. Van den Bruel A., Haj-Hassan T., Thompson M. et al. Diagnostic value of clinical features at presentation to identify serious infection in children in developed countries: a systematic review // Lancet. – 2010. – V. 375, N 9717. – P. 834–845.

Надійшла до редакції 17 жовтня 2016 року.

В. В. Трохимчук¹, О. И. Беляева²

¹Национальная медицинская академия последипломного образования имени П. Л. Шупика, г. Киев

²Одесский национальный медицинский университет

АНАЛИЗ ЗАБОЛЕВАЕМОСТИ ПНЕВМОНИЕЙ В ДЕТСКОМ ВОЗРАСТЕ С ЦЕЛЬЮ ОПТИМИЗАЦИИ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОЙ ПОМОЩИ

Ключевые слова: заболеваемость, смертность, пневмония, дети

А Н Н О Т А Ц И Я

Для анализа состояния здоровья детского населения используют статистические показатели заболеваемости, распространенности болезней, их половые и возрастные особенности, смертность. По данным ВООЗ, среди основных причин детской смертности на долю пневмонии приходится 19% всех смертей [8]. В Украине в структуре детской смертности пневмония занимает третье место. Целью работы стало изучение структуры заболеваемости детского населения Украины и отдельно Южного региона заболеваниями органов дыхания и пневмонией в частности.

Материалом исследования стали данные медицинской статистики учреждений здравоохранения Украины. В процессе исследования использовали информационный, статистический и графический методы.

По результатам исследования установлено, что заболевания органов дыхания занимают ведущее место в структуре заболеваемости детского населения Украины (67,1%). Установлено, что на долю детей (0–17 лет) в 2015 г. приходилось 65 411 случаев пневмонии (около 32%). Выявлено, что заболеваемость пневмонией характеризуется возрастными и региональными особенностями. Наиболее высокие показатели наблюдаются у детей в возрасте 0–14 лет и у детей, являющихся городскими жителями (более 65%). По данным статистического анализа Южного региона, выявлено, что в Херсонской области показатель заболеваемости пневмонией был существенно выше среднестатистического показателя по стране. Проведен анализ нормативных документов, регулирующих фармакотерапию пневмонии у детей. Выявлено, что в них представлены только группы лекарственных средств, без уточнения конкретных перечней препаратов. Определена актуальность проведения дальнейшего фармакоэкономического анализа с целью более рационального отбора препаратов, что, в свою очередь, будет способствовать рациональному использованию ресурсов здравоохранения.

V. V. Trokhimchuk¹, O. I. Belyaeva²

¹Shupyk National Medical Academy of Post-graduate Education, Kyiv

²Odesa National Medical University

ANALYSIS OF THE PNEUMONIA MORBIDITY IN CHILDREN IN ORDER TO OPTIMIZE PHARMACEUTICAL AID

Key words: morbidity, mortality, pneumonia, children

А Б С Т Р А К Т

To analyze the health of the child population used statistical incidence, disease prevalence, their gender features and age characteristics, mortality. According to WHO, among the major causes of child mortality, the share of pneumonia accounts for 19% of all deaths. In Ukraine in the structure of infant mortality pneumonia ranked third. The aim of the work was to study the structure of child morbidity with respiratory diseases and pneumonia in Ukraine and separately of Southern region.

The material of the study are the data of medical statistics. The study used informational, statistical and graphical methods.

The study found that respiratory diseases occupy a leading place in the structure of child morbidity in Ukraine, with a 67.1% share. It was found that the share of children (0–17 years) in 2015 accounted for 65 411 cases of pneumonia (32%). The analysis showed that the incidence of pneumonia is characterized by age and regional differences. Thus, the highest rates are observed in children aged 0–14 years and of urban children. According to the statistical analysis of the Southern region, in the Kherson region incidence rate of pneumonia was significantly higher than the national average. Conducted analysis of normative documents regulating the treatment of pneumonia in children. It turned out that in documents there are groups of drugs without a specific medication lists. It is necessary to conduct pharmacoeconomic analysis of rational choice of drugs and rational use of healthcare resources.

Електронна адреса для листування з авторами: boioet@ukr.net